

OB PRVEM GOVORU MINISTRskega PREDSEDNIKA

KAKŠEN JE PROGRAM FANFANIJEVE VLADE

Fanfani je živo osvetlil pereče politične, socialne in gospodarske probleme, a obenem dokazal, da ne daje nobene važnosti manjšinskemu vprašanju

Ministrski predsednik Amintore Fanfani je v torek obrazložil parlamentu program nove vlade. V govoru, ki je trajal eno uro in za katerega je bilo veliko zanimanja tako v italijanski kot inozemski javnosti, se je dotaknil vseh perečih notranje in zunanjepolitičnih problemov ter nakazal način in sredstva, s katerimi jih namerava njegova vlada reševati.

Demokratski krogi v državi so bili zlasti radovedni, kakšno stališče bo Fanfani zavzel do dogodkov, ki so pred približno enim mesecem globoko pretresli in razburili italijansko javnost in ki so povzročili padec Tambronijske vlade. Novi predsednik je najprej ugotovil, da je naloga Tambronijske vlade bila reševati tekoče upravne zadeve in obenem omogočiti, da se med demokratskimi strankami obnovijo pogajanja za sestavo nove vlade z natančno določenim političnim programom.

VLOGA NOVIH FAŠISTOV

Ker pa so tedanjo vlado poleg demokristjanov podpirali novi fašisti in ker so bili njihovi glasovi v parlamentu odločilni, se je v široki javnosti postopno utrjevalo prepričanje, da je takšno stanje nevarno za obstoj samega demokratskega družbenega reda in demokratskih svoboščin. K utrjevanju takšnega prepričanja niso pripomogli samo novi fašisti, ki so se dobro zavedali pomena in važnosti svoje podpore vladi, temveč tudi določeni nazadnjaški politični in gospodarski krogi, ki so podpirali stranko MSI, naj iz novega položaja zase izsilijo čimveč koristi.

Potem ko je Fanfani ugotovil, da so tedanje izjemno notranjepolitično stanje izkoristili v svoje namene tudi komunisti, je dejal: »Treba je odkrito priznati, da so se mnogi državljani v juliju zbal, da se vrednote odporne gibanja lahko uničijo. Proti temu so se uprli, kakor so znali in kakor so mogli.«

ZAUPANJE V PARLAMENT

S temi besedami je Fanfani popolnoma opravičil odločno nasprotovanje ljudskih množic odkriti povezavi med demokristjani in novimi fašisti, čeprav je hkrati obžaloval in obsodil hude ulične izgrede. Zatem je novi predsednik omenil, kako so demokristjanska liberalna, socialnodemokratska in republikanska stranka pod pritiskom julijskih dogodkov dosegle sporazum, ki je v nekaj dneh omogočil sestavo nove vlade. Fanfani je tudi poudaril, da

so želje in težnje italijanskega ljudstva takoj imele svoj odmev v parlamentu in bile tudi uslišane, kar je najboljši dokaz, da so demokratske ustanove povsem sposobne obvladati še tako izjemno in zapleteno politično stanje države.

To je bil posreden odgovor zlasti skrajno desničarskim katoliškim krogom, ki jih vodi bivši predsednik Italijanske Kat. akcije prof. Gedda in ki zadnje čase odkrito zagovarjajo spremembo ali celo odpravo parlamentarne državne ureditve in vzpostavitev avtoritarnega sistema.

ZA OBRAMBO USTAVNIH SVOBOŠČIN

O splošni notranji politiki je Fanfani izjavil, da vlada ne bo dovolila nobenega napada na svoboščine, na demokratsko državno ureditev in varnost italijanskega prebivalstva. O komunistih pa je dejal: »Trudili se bomo, da propade sleherni poskus komunizma, da bi med nami uveljavil svoje načrte.« Obenem je pristavil, da bo vlada težila za tem, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih se revno ljudstvo oprijema komunističnega nauka in sledi njegovim navodilom.

Prav tako oster je bil Fanfani do novih fašistov, katerim je napovedal tole: »Naš namen je, da državljane obvarujemo tudi pred skušnjavo, da bi se navduševali za sisteme, ki jih je odporneško gibanje odpravilo. Zato se bomo posluževali zakonov v vseh primerih, ko se bo poveljeval režim, ki ga naša pravna ureditev obsoja.«

Fanfani je nato zagotovil, da vlada ne

bo uvedla nobene diskriminacije med državljani. »Kdor spoštuje zakone,« je dejal, »se nima ničesar bati, kajti ne bo dopuščeno, da se krati njegova svoboda ne v javnem življenju in ne pri zaposlitvi.«

UPRAVNE VOLITVE

Mnogo pričakovanja je bilo tudi za to, kar bo Fanfani povedal glede občinskih in pokrajinskih volitev, ki bi morale biti, kot se je bila obvezala prejšnja vlada, 23. oktobra. O tem vprašanju je predsednik dejal, da je vlada sicer pripravljena razpisati volitve, kot je že bilo določeno, vendar je opozoril na predlog, ki so ga dale mnoge stranke in ki predvideva spremembo zakona o volitvah v pokrajinske svete. Kot znano, so to vprašanje prvi sprožili Nenijevi socialisti, ki zahtevajo, naj pokrajinske volitve potekajo po proporcionalnem volilnem redu, s čimer bi odpadla potreba, da se kandidatne liste med seboj povežejo. Socialisti bi tako lahko povsod postavljali samostojne liste in bi jim ne bilo potrebno, da se povezujejo s komunisti.

Fanfani je poudaril, da je vlada sicer za spremembo volilnega zakona, a je hkrati opozoril, kako je nemogoče, da bi upravne volitve že 23. oktobra potekale na osnovi novih predpisov, kajti dotlej parlament še ne bo izglasoval novega zakona. Zato je izrazil mnenje, naj bi se volitve razpisale sredi novembra, a je hkrati pripomnil, da bo o tem vprašanju moral dokončno sklepati samo parlament.

Italijansko stališče do Južnega Tirola

Ko je govoril o zunanji politiki, je Fanfani poudaril, da bo njegova vlada še vedno podpirala atlantsko zavezništvo in tesno gospodarsko ter politično sodelovanje z državami zahodne Evrope. Kljub trenutni mednarodni napetosti bo Italija zagovarjala potrebo, da se nadaljujejo pogajanja o postopnem in nadzorovanem razoroževanju.

O vprašanju Južnega Tirola je med drugim dejal: »Mi zaupamo v pravni čut članov Združenih narodov; to tembolj, kajti tisto, kar smo naredili za spoštovanje obveznosti, ki smo jih prevzeli v korist italijanskih državljanov nemškega jezika, nam je lahko samo v čast. Parlamentu pa zagotavljamo, da bo naše mirno, a odločno delo težilo za tem, da se dokaže utemeljenost našega pravnega in političnega

stališča glede na za lase privlečene zahteve, ki jih je Avstrija postavila v svojem prizivu na OZN.«

Iz tega jasno izhaja, da Fanfani v tem vprašanju čvrsto vztraja na stališču svojih prednikov, kar pomeni, da Italija kljub avstrijskemu prizivu na Združene narode ni voljna dati Južnim Tirolcem popolne zakonodajne in upravne avtonomije. Iz teh besed pa tudi ni razvidno, ali bo Italija sama v bodočnosti izpolnila še druge manjše obveznosti, ki jih predvideva Gruber-De Gasperijev sporazum in ki so doslej ostale mrtva črka. Mimogrede naj omeni, da ni dejal Fanfani niti besedice o naši manjšini, s čimer je spet dokazal, da manjšinskemu vprašanju ne daje nobene važnosti.

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

Nedelja, 7. avgusta, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 15.40 Vaški ansambel »Silvo Tamše«; 17.40 Operne arije in dueti; 18.00 Turistični razgledi; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Zbor »Jacobus Gallus«; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Koncert god. kvarteta RAI-TV iz Turina.

Ponedeljek, 8. avgusta, ob: 13.30 Dobro zabavo vam želijo: Ralph Flanagan, Rapha Brogiotti in Nelson Riddle; 18.00 Nemški filmski zvezdnik Horst Buchholz; 19.00 Oddaja za najmlajše: »Desetnik in sirotica«, pravljica (Vilko Čekuta), igrajo člani RO; 21.00 Radovan Gobec: »Planinska roža«, opereta v treh dejanjih. Orkester in Zbor Tržaške Glasbene Matice vodi Oskar Kjuder.

Torek, 9. avgusta, ob: 18.00 »Monogamija in poligamija v živalstvu«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Izbor tujih in domačih popevk; 21.00 »Potovanje na Mars«, radijska zgodba (Ch. Chilton, prev. B. Mihalič), IX. slika, igrajo člani RO; 21.45 Slovenski oktet; 22.00 Umetnost in življenje — Miran Pavlin: »Zgodovinska razstava futurizma na XXX. beneški Biennali«; 22.15 Hačaturjan: In memoriam, simfonična pesnitev — Masquerade, suite.

Sreda, 10. avgusta, ob: 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Hvaležnost dobrosrčnih palčkov«; 19.00 Nove afriške države — Franc Jeza: »Nigerija«; 21.00 »Ljudje v vlakcu«, radijska groteska (Ettore Giannini — Mirko Javornik), igrajo člani RO.

Četrtek, 11. avgusta, ob: 18.00 »Konj v svetovni zgodovini«; 19.00 Evropa stop! Iz popotne beležnice mladega rodu; 21.00 Obletnica tedna — Jože Sražin: »150-letnica rojstva grofa Cavourja«; 21.15 V spomin Roberta Schumanna — »Podvečer«, »Vzpom« in »Zakaj« iz Fantastičnih skladb, op. 12; »Mladinski prizori, op. 15«; »Gozdni prizori, op. 82« v izvedbi pianistov Richterja, Cortota in Haskila — Spretna beseda: Piero Rattalino; 22.00 Iz sodobne književnosti — Filip Kalan: »Gospodična Mary« (Vinko Beličič); 22.15 Vokalni kvintet »Zarja«.

Petek, 12. avgusta, ob: 18.00 »Arhitekt Pier Luigi Nervi«; 19.00 Po davnih cestah — Franc Orožen: »V Mali Aziji in na Bližnjem vzhodu«; 20.30 Onretna fantazija; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Industrija konzerviranja juh«; 22.15 Koncert sopranistke Hilde Hölzl, pri klavirju Zdenka Lukec-Carjeva. Na sporedu so Rožančeve, Glazunova in Rachmaninova samospevi.

Sobota, 13. avgusta, ob: 13.30 Dobrodošle — plosče prvič v oddaji; 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodi Mario Figuera; 16.00 Znamenita dela starega veka — Miran Pavlin: »Gradnja mest v starem veku«; 17.00 Folklorni ansambli; 18.00 Zena in dom; 19.00 Slovenski književniki v pismih — Martin Jevnikar: »Anton Aškerc«; 20.40 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 »Potovanje na Mars«, radijska zgodba (Ch. Chilton — B. Mihalič), igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

7. avgusta, **nedelja**: Kajetan, Damir
8. avgusta, **ponedeljek**: Miran
9. avgusta, **torek**: Janez, Roman
10. avgusta, **sreda**: Lovrenc
11. avgusta, **četrtek**: Aleksander
12. avgusta, **petek**: Klara
13. avgusta, **sobota**: Lilijana

NAROČNIKOM IN BRALCEM

Od 1. avgusta dalje so se v Italiji cene vsem listom povišale.

Sorazmerno s postavno določenim poviškom mora tudi naša uprava povišati ceno Novemu listu.

Nove cene so naslednje:

Posamezna številka	35 lir
Letna naročnina	1450 lir
Polletna naročnina	750 lir
Tromesečna naročnina	400 lir
Inozemstvo (letna)	2600 lir

Prepričani smo, da bodo naši bralci in naročniki razumeli, da smo tudi mi prisiljeni dostaviti ta malenkostni povišek, ker cene papirja in tiska stalno rastejo.

Kakšen je program Fanfanijeve vlade

(Nadaljevanje s 1. strani)

O DEŽELNI UREDITVI

Novi predsednik se je v govoru dotaknil tudi tistega člena ustave, ki predvideva ustanovitev dežel in ki se doslej sploh še ni izvedel. Nova vlada, je dejal Fanfani, bo takoj imenovala komisijo strokovnjakov, ki bo vprašanje temeljito proučila in v kratkem sporočila vladi svoje sklepe. Na osnovi teh sklepov bo vlada predložila parlamentu ustrezne zakonske osnutke.

Kar zadeva samoupravno deželo s posebnim statutom Furlanijo - Julijsko krajino, je predsednik izjavil, da bo vlada naredila, kar je v njeni pristojnosti, da parlamentarna komisija dokončno prouči zakonske osnutke, ki so jih vložili razni poslanci.

GOSPODARSKA VPRAŠANJA

Dobršen del svojega govora je Fanfani posvetil gospodarskim problemom. Najprej je pa obljubil, da bo vlada poskrbela za izvedbo vseh tistih načrtov, ki so jih v korist splošnega gospodarstva, kmetijstva in šolstva bile sestavile prejšnje vlade. Tu gre predvsem za preosnovo krajevnih financ,

kar zanima občinske uprave, za znižanje cene sladkorju, za tako imenovani zeleni načrt v korist kmetijstva, za preureditev šolstva itd.

Predsednik je nato obširno govoril o zakonu proti monopolom in o drugih ukrepih, ki jih namerava vlada izdati, da se prepreči nastanek močnih gospodarskih sil, ki bi lahko ogrožale demokratično državno ureditev.

Na koncu je omenil vprašanje stanovanjskih najemnin, gospodarski razvoj južne in srednje Italije, socialno zavarovanje in druge socialne ter gospodarske probleme.

Večina političnih opazovalcev priznava, da je bil Fanfanijev govor stvaren, jednat in spreten. Z njim je namreč živo, a brez kakršnihkoli demagoških primesi, osvetlil najbolj pereča politična, socialna in gospodarska vprašanja, ki danes pretresajo državo. Če bližnja bodočnost pa bo pokazala, ali bodo Fanfanijeva vlada in stranke, ki jo podpirajo, vedno tako enotne in čvrste, da bodo pravkar postavljeni program res sposobne izvesti.

D. L.

Še vedno negotovost

Položaj v osrčju Afrike je še vedno napet. Medtem ko se je v Kongu kolikor toliko uredil, se je pa v Katangi začelo slabšati. Ta dežela, ki leži južno od Konga in je silno bogata na dragocenih rudah, zahteva popolno samostojnost. Njen prvi minister Mojzes Čombe odklanja tudi vmešavanje Združenih narodov in pravi, da bi prihod vojaških oddelkov OZN pomenil vojno napoved. Posebno odposlanstvo Katange je šlo v Pariz zagovarjat svoje težnje.

Da je zmešnjava še večja, je nastopil proti Čumbu še prvi minister Konga Lumumba. On pravi, da je tudi Katanga sestavni del Konga in da morajo Združeni narodi nastopiti v tem smislu. Preveč je mladih politikov, ki bi radi postali vodje črncev, odtod toliko nasprotij.

Indonezijski obisk

V Jugoslaviji se mudi že nekaj dni prvi minister velike indonezijske republike dr. Džuanda Kartavidjaja. S predsednikom Titom sta imela na otočku Vanga pri Brionih dolge razgovore o tesnem gospodarskem in političnem sodelovanju obeh držav. Indonezija ali Malajsko otočje je od prirode obdarjena z neprecenljivimi zakladi. Obširne plantaže silno potrebne prvine, kavčuka, sladkornega trsa, dišav, nafte, kositra so to republiko postavile v ospredje trgovinskega zanimanja. Jugoslavija je navezala stike z njo že ob lanskem Titovem obisku. Obeh držav pa ne vežejo samo gospodarski stiki, ampak tudi politični. Jugoslavija in Indonezija sta dva opornika izvenblokovskih držav, ki bodo lahko vodile neodvisno politiko, ko si ustvarijo tudi močno gospodarsko hrbtenico.

Tretji, nevtralni blok, postaja v mednarodni politiki vedno pomembnejši. Ne Amerika ne Rusija ne bosta mogli iti preko njega. Prav v naraščanju tega pomena je obisk tretje največje azijske države v Jugoslaviji pomemben.

Lov na ogleduhe

V Sovjetski zvezi in v Ameriki je prišel kar v modo lov na tajne politične in vojaške agente. 1. maja so Rusi sklatili z neba ameriškega letalca izvidnika Francis Powersa. Javna sodna razprava proti njemu bo 17. avgusta v Moskvi. Hruščev je ženi, staršem in odvjetniku letalca dovolil potni list za v Rusijo, da bodo navzoči pri obravnavi. Medtem je ujeti Powers pisal domov tri pisma, ki so jih objavili ameriški listi. Piše pa zelo potrto in pravi, da ne ve, kako se bo rešil njegov položaj.

Za njim bosta prišla na zatožno klop dva druga letalca, ki sta morala z letalom RB-47 prisilno pristati 1. junija na obali Beringovega morja. Tudi ta dva sta obtožena vohunstva v prid Amerike.

Pa še tretjega imajo v pesteh, nekega Slavnova, so zgrabili na rusko-perzijski meji. Sovjeti poročajo, da je imel na sebi kar dva oddajnika, dvanajst kodeksov za tajno pisavo, zalogo orožja, kupe bankovcev in steklenice nevidnega črnila.

Iz Amerike pa pišejo, da je tam kar z letalom pristala skupina vohunov. Samo se še ne ve, ali jih je poslala Sovjetska zveza ali so iz Afrike.

Petje in politika

Na pevskih tekmah v Pesaru je malo manjkalo, da ne bi prišlo do spora med Italijo in Jugoslavijo. Napovedovalec Durano se je pred nastopom jugoslovanskih gostov malo nerodno izrazil o maršalu Titu in njegovi ženi. Besede so izzvale odpor jugoslovanske delegacije, orkester radia Beograd je odložil pihala. Prireditve so prekinili, dokler ni Durano javno preklical besede. Jugoslovani so pa zahtevali, naj se predsednik festivala opraviči po mikrofonu. Šele nato so se tekme nadaljevale.

Prvo mesto na tem tretjem mednarodnem festivalu popevk sta zasedli Italija in Izrael.

Nov sovjetski predlog

Hruščev je prišel ta teden na dan z novim predlogom za razorožitev. Predsednik razorožitvene komisije pri Združenih narodih, mehiški zastopnik Padilla Nervo, je na ameriško pobudo hotel sklicati na zasedanje zastopnike vseh 82 držav članic. Rusija pa ni pristala, marveč je Hruščev sprožil misel, naj se pri OZN zberejo vladni načelniki vseh držav in razpravljajo o razorožitvi.

Zapadne države se sprašujejo, kaj naj pomeni nova sovjetska poteza, ko pa je sam Hruščev maja meseca zastavil vse sile, da se je vrhunska konferenca v Parizu razbila. Amerika se protivi njegovemu poskusu, češ da namerava zopet javno poniževati Združene države, kot je storil z Eisenhowerjem v Parizu.

Comecon

Ta čudna kratica pomeni gospodarsko združenje držav Vzhodnega bloka. Sestavlja ga osem vzhodno evropskih držav, ki so pod sovjetskim vplivom. Prejšnji teden so se zbrale te države na trinajsto posvetovalno v Budimpešti. Navzoči so bili tudi opazovalci štirih komunističnih držav iz Azije.

Predsednik zborovanja, ogrski ministrski predsednik Apro, je v uvodnem govoru poudaril potrebo po tesnejšem gospodarskem sodelovanju komunističnih držav. Zagovarjal je misel, da mora oblast zagotoviti vsem državljanom najvišjo življenjsko raven na svetu.

Poleg drugih načrtov so odposlanci razpravljali tudi o novih tehničnih načinih za izboljšanje proizvodnje.

Za duha svobode

Odkar se je svetovni fašizem začel pod različnimi krinkami tako bohotno razvijati, so skrivne sile načrtno delovale v smeri, da ne bi mladina nič zvedela o nasilju fašizma. V vseh državah, razen vzhodnih, se snov v zgodovinskih učbenikih preneha z začetki druge svetovne vojne. Niti besede ne sliši doraščajoči rod o veličastni odporiški borbi proti fašizmu. V Nemčiji so prišli že tako daleč, da nekateri javno označujejo trditve o nacističnih taboriščih in plinskih pečeh kot golo laž.

Vendar so pa zadnji dogodki v Italiji in misinska predrznost pokazali, da je treba tudi mladini prikazati resnico in ji vliti duha svobode.

Misinski poslanec Romualdi je v parlamentu zahteval kazen za profesorje, ki so v Genovi soglašali s protifašističnimi organizacijami. Fašistični študenti v Palermu so se izrazili, da zaslužijo padli protifašisti samo toliko usmiljenja kot kak ustreljen zajec.

Spričo takih izjav, ki kažejo, da ta mladina sploh ne pozna zgodovinskih dejstev, je zveza protifašističnih akademikov naslovila na rektorje vseh vseučilišč prošnjo, naj se že s prihodnjim letom vpeljejo obvezna predavanja o fašizmu in odporniškem gibanju proti njemu. Izpite te snovi bi morali polagati tudi srednješolski profesorji.

Predsednik katoliških študentov Morezzi dostavlja v spomenici, da je treba zbuditi vest mladine in jo vskladiti z duhom italijanske ustave.

Manj razburjeni opazovalci pa sodijo, da bi sovjeti radi izrabili navzočnost vseh vladnih načelnikov zato, da bi zagodili klin med zapadne države, zlasti med Ameriko, Anglijo in Francijo. Amerika predlaga, naj nadaljuje razgovore o razorožitvi pristojna komisija v okviru Združenih narodov.

Olimpijske sleparije

Letošnje olimpijske igre v Rimu so spodbudile marsikaterega ptička, da se je v njih imenu lotil velikih sleparij. Imenitno jo je zadela petorica iz Milana, ki je začela izdajati spominske olimpijske znamke iz Paragvaya in Kube. Vodja družbe Castagna, po videzu uglajen svetovljan, si je znal preskrbeti od poštnega ravnatelja s Kube naročilo za tisk 350 tisoč znamk. Ko so imeli v rokah kliše, so znamk natisnili na milijone in jih prodajali filatelistom. Saj pravzaprav ni bila niti sleparija, samo malo več kot po naročilu so jih natisnili. Amerika, zahodna Evropa in srednja Azija so kar poplavljeni s temi olimpijskimi znamkami. Končno se jih je samemu Fidelu Castru zdelo preveč in je zadevo javil mednarodni policiji, ki je milanske znamkarje zasačila.

Vinjeta

V nekem milanskem dnevniku je slika, kako dva meščanska filistra bereta poročilo o novih ministrih. Pa vzdihne prvi »Bosco, Giardino, Piccioni, Pastore, Colombo... saj je nova vlada paradiž.«

»Hm,« drugi, »pa je Rumor (rumore = šum) vmes.«

Začetek kongresa

V nedeljo zjutraj se je v Monakovem začel 37. svetovni evharistični kongres. Slovesna procesija s sedmimi kardinali in sto škofi se je razvila od cerkve teatincev do velikanske dvorane maršalov (Feldherrnhalle). Na trgu Odeon se je trla množica 150.000 ljudi in prisostvovala pontifikalni maši kardinala Wendla.

Ob štirih popoldne je pristal na monakovskem letališču papeški legat kardinal Testa. Sprejeli so ga z vojaškimi častmi. Sprevod s papeževim zastopnikom je krenil najprej v staro mestno središče na Marijin trg. Tu, pod stebrom Brezmadežne, je kardinal na vzvišenem odru prebral papeževo poslanico kongresu.

V njej govori papež najprej o boju proti brezbožnemu materializmu in poziva zlasti družine, naj se vrnejo k načelom krščanske morale, da bo svet živl.

Medtem pa prihajajo v Monakovo tisočere množice iz vseh delov sveta. Prijavljenih je nad en milijon udeležencev. Iz Tržaškega in Goriškega se odpeljejo danes in jutri.

Testenine in umetnost

Giovanni Buitoni, ki ima v Evropi in Ameriki tovarne za testenine, je pri 68 letih nenadoma začutil v sebi umetniški poklic. Sklenil je, da bo popustil makarone in špagete in postal operni pevec. Najel si je že posebnega učitelja petja in računa, da bo že letos nastopil kot don Basilio v »Seviljskem brivcu«. Buitoni ima namreč milijone in največ tovarn v Ameriki. Poprej si bo pa še zdravil grlo po evropskih kopališčih. Za srečo pa je njegova žena, bivša pevka, začutila v sebi trgovski poklic. In tako bo zdaj mož prepeval, gospa Leticija bo pa nadzirala podjetja testenin.

Londrina - prestolnica kave

Zgodovina brazilske kave je polna burnih dogodkov. Če stopiš v Rio de Janeiru na letalo, ploveš v smeri proti jugozahodu celi dve uri in pol nad samimi zelenimi plantažami kavovca. Letimo nad državo Parana, kjer se danes razprostirajo najboljširnejši nasadi kave. Središče je Londrina.

Ustanovili so ga Angleži. V brazilski pragozd so poslali skupino strokovnjakov z 200.000 angleškimi funti. Nakupili so 515.000 alqueires ozemlja; ena alqueire je enaka 2500 kvadratnim metrom. Najprej so postavili naselje lesenih barak in so kraj imenovali Londonu na čast Londrina. Preračunano je bilo naselje za 30.000 prebivalcev, plantažnih uradnikov in delavcev. Danes je postala Londrina moderno velenje s palačami in stolpniki in šteje že 130.000 ljudi.

Kavovec se seli

Kako je prišlo do tega, da je Londrina izpodrinila nekdanje kavino središče Sao Paulo?

Če srkaš duhteči cafezinho, čašico kave, v elegantnih barih mesta, se gotovo ne spomniš, kako je brazilska kava osvojila svetovna tržišča in prihaja zdaj celo do Trsta.

Zgodovina kavine poti se začne v Abesiniji že v 13. stoletju. Pokrajina Kafa ob Rdečem morju je pradomovina kavinega grma. Od tod so jo holandski trgovci zanesli v Indonezijo. Na Javi so spoznali vrednost čr-

nega zrnja in so pod smrtno kaznijo prepovedali izvoz. Kljub temu se je pa nekemu Francozu posrečilo iztihatopiti zrnje kave v ameriško Guyano.

Zdaj so nastopili Brazilci. Poslali so postavnega častnika v francosko Guyano. Guvernerjeva žena se je zaljubila v lepota in mu je za nagrado dala vrečico zrnja.

Ta dan pomeni za Brazil začetek bogastva. Začeli so krčiti gozdove in na »terra roxa« (rdeča zemlja) nasajati dragocene grme. Država je pospeševala gojenje kave in je plantažnikom jamčila določeno ceno za vsako vrečo. Če je bilo pridelka preveč in so cene na svetovni borzi padle, se niso pomišljali zažigati kar cele grmade kave ali kuriti z njo lokomotive. Plantažniki so postali milijonarji. Kava je veljala za temelj valute. Niso se vpraševali, koliko milreisov stane avto ali palača, ampak koliko vrč kave je vredna.

Vreče kave še danes usmerjajo brazilsko zunanjo in notranjo politiko. Kadar raste veljava cruzeira, pade vrednost dolarja.

Danes so v svetovno politiko kave posegli tudi Angleži. V pravem času so ustanovili Londrino. Zemlja v Sao Paulo je postala izčrpana. Množice plantažnikov in peonov vseh narodnosti vabi danes Parana, kjer raste iz tal črno zlato.

Tržaškega

VESLAŠKE TEKME V BARKOVLJAH

Ob veliki udeležbi gledalcev so se v nedeljo popoldne zaključile ob barkovljanski obali nadvse zanimive veslaške tekme. To je bilo tretje in zadnje srečanje med veslači iz Julijske krajine, Slovenije in Koroške. Prvo in drugo tekmovalje je bilo na Koroškem, oziroma v Sloveniji.

Veslači so nastopili v naslednjih disciplinah: double scul, skiff, četverec s krmarjem in osmerek. Čeprav so Slovenci v nedeljo zmagali samo v osmercu, so na končni lestvici zasedli prvo mesto. To so dosegli, ker so v prejšnjih srečanjih nabrali največje število točk.

Slovenija odnesla pokal

V double sculu je v nedeljskih tekmah zmagala koroška dvojica Peter Steinwender in Walter Polak. Drugo mesto je zasedla dvojica iz Julijske krajine, tretje pa dvojica iz Slovenije.

V skiffu je bil prvi Tržačan Dambrosi, drugo mesto je osvojil Korošec Drusgala in tretje Slovenec Černic.

V četvercu s krmarjem je zmagala ekipa Julijske krajine, pred ekipama iz Slovenije in Koroške.

V osmercu je prvo mesto zasedla, kot smo dejali, slovenska ekipa, ki so jo sestavljali: Sluga, Ditinger, Krajnik, Makse in krmar Slabe. Drugi so bili Korošci in tretji veslači Julijske krajine.

Po zadnjem tekmovalju je končna lestvica naslednja: 1. Slovenija, 2. Julijska krajina in 3. Koroška. Slovenija je torej osvojila častni pokal.

Sesljan:

VAŽNA JAVNA DELA

Uprava državnih cest v Trstu (ANAS) je pred kratkim izdelala načrt, ki predvideva, da se razširi odločno pretesni trg v središču Sesljana, preuredi ovinek na cesti proti Devinu in zgradi ob omenjeni poti pločnik za pešce. Ob tej priliki pa namestijo še pomakniti vso cestišče od poslopja Tržaške hranilnice do ovinka pri gostilni Šuc za nekaj metrov v smeri proti morju ter zgraditi nov pločnik od trgovine Tomasella do bara Tavzani.

Za ta dela bi potrošili 14 milijonov lir. Tolikšen je namreč znesek, ki ga ima občina na razpolago za ureditev sesljanskega trga in za gradnjo pločnikov v Sesljanu in Devinu.

Županstvo se toliko ne strinja z načrtom Uprave državnih cest, kolikor prevede, da se tudi preureditev cestišča izvede z občinskim denarjem. Občina je namreč mnenja, da bi ta strošek morala prevzeti nase ANAS. Sedaj se vodijo pogajanja, da se zadeva čimprej pravično reši.

IZJAVA A. K. »JADRAN«

Slovenski akademski klub Jadran je v nasprotju s pisanjem tiskovne agencije Giulia (v svojih poročilih št. 21 z dne 23. marca letos), revije Trieste (v št. 38 za julij — avgust letos) in drugega tiska, po pravilniku, ki se ga sedanji odbor strogo drži, nestranski akademski klub. Politična opredeljenost posameznih odbornikov nikakor ne vpliva na delovanje kluba.

Odbor S.A.K. Jadran

ČEŠKI PROMET

Tržaška luka je malo zadihala, ko se je v februarju podpisala pogodba s Češko državo za tranzitni promet čez Trst. Dogovor predvideva 150.000 ton letnega prometa. Doslej so prevozili že sto tisoč ton. Na sprejemu v hotelu Excelsior, ki so ga priredili ob vsidranju prvega češkega tovornika Mir v naši luki, je češki trgovinski ataše omenil, da je še vedno Hamburg hud tekmelec Trstu. Vendar bi se pa moglo tudi naše mesto bolj razviti, je dejal, če bi znali poskrbeti za redne trgovinske zveze z Daljnim vzhodom. Trgovinski ataše gotovo ni hotel na glas povedati, da Trst propada tudi zaradi gole zavisti drugih italijanskih pristanišč.

VODNJAK V BARKOVLJAH

Že pred 15 leti je umrl Zadržan Miklavž Tamino. V oporoki je zapustil 637.209 lir za postavitev fontane, ki bi zvečer bruhalo vodne curke, obžarjene v barvah državne zastave. Domoljubna ideja o razsvetljeni fontani v barvah, naj bi se uresničila najprej v Zadru, če bi tam ne bilo mogoče pa v Pulju. Če bi še tukaj ne šlo, naj se postavi pa v Trstu. Preden so na občini pregledali vse zapuščinske papirje, je spet preteklo nekaj let. Vrednost zapuščine je padla. Te dni se je občinski odbor pa odločil, da bo domoljubna fontana stala v Barkovljah.

MOST ČEZ TIMAVO

Jutri zjutraj ob osmih bodo odprli most čez Timavo pri Štivanu. Najprej ga bodo preizkusili. Čezenj bodo pognali velik vojaški oklepnik in pet težkih tovornjakov. Če bo most težo vzdržal, bo potrjen. Za promet pa bo odprt v nedeljo. Z novim mostom bo dokončan del avtoceste in bo po njej stekel tovorni promet za industrijsko področje v Zavrčju.

S TRŽASKE UNIVERZE

Vpisovanje na tržaško univerzo vedno bolj narašča. Ob koncu šolskega leta je bilo vpisanih 2836 slušateljev. Največ, kar 786, jih obiskuje ekonomsko fakulteto. Menda so prav zaradi velikega števila izpiti na tej stroki vedno težji.

Na drugem mestu je matematična fakulteta, ki je bila v prejšnjih letih na pol prazna. Sledi pravna s 525 slušatelji. Nato pa slovstveno filozofska. Tu pa število pada; vpisanih je samo 75 dijakov in kar 211 žensk. V kratkem bomo imeli po srednjih šolah same profesorice, zlasti ker tudi na pedagoški fakulteti prevladujejo ženske.

Na tehničnih fakultetah je bilo vpisanih 30 odstotkov akademikov. Število je zaradi težkega študija nekoliko padlo, vendar imajo posebno kemiki najboljšo bodočnost.

POROČILA IN URA PO TELEFONU

Kdor ima v hiši ali uradu telefon, lahko danes z njegovo pomočjo vsak trenutek poizve, koliko je ura. Ni treba drugega, kot da zavrtiš številko 16, pa se ti na drugi strani žice oglasi glas, ki ti javi točno uro. Za to

uslugo pa boš plačal telefonskemu podjetju 10 lir.

Če pa zavrtiš številko 119, lahko 3 minute poslušas najnovejša poročila italijanskega radia. Radovednost pa te bo vsakokrat stala po 40 lir. Napovedujejo nadalje, da boš v kratkem lahko po telefonu zvedel tudi za vsakodnevni radijski spored.

Kulturne vesti

• Poljak Bogdan Zaborski, ki predava na univerzi v Ottawi, je sestavil natančen etnološko-jezikoslovni zemljevid evroazijske celine, za katerega je potreboval nad 200 barvnih tonov.

• Dne 24. julija se je začel glasbeni festival v Salzburgu. V 5 tednih bodo priredili na njem 94 opernih in dramskih predstav ter vsakovrstnih koncertov.

RAZSTAVA V BELJAKU

V nedeljo bodo zaprli v Beljaku majhno, a pomembno slovensko razstavo. Za proslavo 900-letnice mesta Beljaka je kulturni oddelek mestne občine priredil več umetniških razstav. Na sporedu je bila tudi razstava sodobne slovenske umetnosti, ki je odprta od 23. julija do 7. avgusta. Ker ni na razpolago večjih prostorov, je imela razstava bolj intimen značaj. Razstavljalo je devet slovenskih kiparjev, po večini že znana imena. Vsak je bil zastopan z eno plastiko. Grafikov pa je dvanajst s po štirimi listi povprečno. Čeprav majhna, je razstava nudila dober pregled modernega slovenskega ustvarjanja iz likovne in slikarske umetnosti.

Beneška Slovenija

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Na zadnji občinski seji v Čedadu, ki ji je predsedoval senator Pelizzo, so bili prisotni tudi razni župani iz naših dolin. Na njej so namreč sklenili, da bodo predstavniki Ustanove za tujski promet obiskali gostilničarje raznih vasi naše domačije, da jim izročijo nagrade, ki so jim bile priznane kot zmagovalcem na natečaju za zboljšanje gostinskih prostorov. Zato je v sredo prejšnjega tedna odbornik omenjene ustanove obiskal sedem občin v Nadiški dolini. Nagrada v znesku 300 tisoč lir, ki jo je določila pokrajinska uprava, je bila podeljena med devet tekmovalcev.

Jožef Dreosi iz Topolovega v občini Grmek, Jožef Zanella iz občine Sovodnje in Amadej Terlicher iz Sv. Lenarta so prejeli vsak po 50 tisoč lir; Hamilkar Primožič iz Hlodiča je dobil 30 tisoč lir; enak znesek so prejeli tudi Josip Krulič iz Loga v občini Podbonesec, Lovrenc Juosig iz Ažle pri Šempetru, Marija Petruša Pizzulin iz Prapotnega; po 20 tisoč lir sta dobila gostilničarja Feletič iz Hlodiča in Justina Trinko iz Krasa v občini Dreka.

V občini Forjanu so v zadnjem času izvedli več javnih del. Med drugim so asfaltirali cesto, ki vodi v Čedad, kmalu nato so pa tudi razširili pokopališče.

Občinska uprava se je tudi domenila z upravo Telve, da bo ta postavila javno govorilnico v Kanaliču. Namestili jo bodo v gostilni Antonije Cenčič.

NEURJE NAD BENEŠKO SLOVENIJO

Predpreteklo nedeljo je huda ura zopet obiskala posebno vzhodni del naše domačije. Točonosni oblaki so se grozeče bližali vedno bolj posebno šentlenartski dolini. Med popoldansko nevihto se je usula huda toča, ki je povzročila ogromno škodo posebno v vaseh Kravarju in Dolenjanah, ki spadajo pod šentlenartsko občino.

GORISKI OBCINSKI SVET

Zadnji teden je imel goriški mestni svet dve seji, in sicer v sredo in petek.

V sredo so mestni očetje najprej razpravljali o lastninski preureditvi ogromnega obsoškega zemljišča Ustanove treh Benečij v Pevmi. To vprašanje sta sprožila svetovalec dr. Battello in Batti.

Župan dr. Bernardis je v imenu upravnega odbora izjavil, da odobrava načelo, ki ga brani omenjena svetovalec in po katerem bi pri novi razdelitvi celotnega posestva morali imeti prednost domačini in kmetovalci iz Gorice.

Obstaja namreč že načrt, da se celotno zemljišče razdeli na šest manjših posestev, od katerih bo vsako imelo po 27 njiv. Ta posestva bodo oddali v odkup dovolj močnim in delavnim družinam, da bo tako zagotovljeno redno odplačevanje odkupnine.

Občinski svet je nadalje odobril zgradnjo nove osnovne šole v ulici Zara, ki bo stala 16 milijonov lir, gradnjo otroškega vrta v ulici Diaz, ki bo stal 24 milijonov, in gradnjo šole v novem naselju v pevmski drevesnici, za katero bodo potrošili 29 milijonov. Ob tej priliki je svetovalec Rudi Bratuž prav storil, da je pohvalil živo skrb mestne uprave za gradnjo novih šol in vrt-

cev, a je obenem opozoril na klavno stanje v pevmski šoli, ki že dolgo let ni bila popravljena, še manj prepletkana; nujno potrebno je popraviti zlasti stranišča, ki so v zelo slabem stanju; vsa ta popravila bi morala mestna uprava izvršiti med počitnicami.

Občinski svet je tudi sklenil postaviti v mnogih ulicah fluorescentne žarnice. Razsvetljava bo tako 12-krat močnejša kot danes. Novih fluorescentnih žarnic bodo postavili 352, med temi 17 na štmaverski cesti, kar bo stalo en milijon lir. Skupno pa bo mestna uprava potrošila skoro 16 milijonov.

Petkova seja pa je bila hudo razburkana zaradi obravnave o spomeniku, ki naj bi se postavil v spomin D'Annunziovega znanega pohoda na Reko. V zadnji številki Novega lista smo javnost že obvestili, da je ronški občinski svet pred tremi tedni odklonil z vladaajočo večino svetovalcev brezplačno odstopitev občinskega gradbenega prostora, na katerem naj bi se postavil spomenik.

Vihar na seji je sprožila pismena zahteva nekega svetovalca, naj se v Gorici D'Annunziu postavi od vseh italijanskih nacionalistov zaželeni spomenik. Temu pa je odločno ugovarjal svetovalec dr. Battello, ki je ugotovil zvezo med D'Annunziom gibanjem in fašizmom ter namene italijanskega nacionalizma, ki hoče tudi s postavitvijo tega spomenika motiti pristranske odnose s sosedno državo. Vse to dovolj izpričuje že sam napis, ki naj bi ga nosil ta spomenik: »Svoboda jadranskim ljudskim skupinam«. Ta napis je neumesten »iz zgodovinskega in političnega stališča«.

Nadvse divji je bil tedaj nastop monarhističnega Pedronija proti dr. Battellu in Battiju. Med njimi je dalj časa trajal srdit besedni spopad.

Župan dr. Bernardis je pa ugotovil, da bi to vprašanje dal na dnevni red, samo če bi »Legione del Vittoriale« prosila, naj se spomenik postavi v Gorici. O tej seji bomo spregovorili še v prihodnji številki.

DR. DE VETTA ODLIKOVAN

Predsednik republike je s posebnim odlokom podelil šolskemu skrbniku dr. De Vetti naslov komendatorja. Podelitev visokega odlikovanja so praznovali v četrtek prejšnjega tedna v znanem lokalu »Il Fogolaro« na Majnici. Sestanka so se udeležili mnogi ravnatelji srednjih in osnovnih šol, profesorji in učitelji. Slavnostna govora sta imela profesorja Tuzet in Bonato. Prvi je dr. De Vetti izročil tudi znake visokega odlikovanja.

IZ TRŽIČA

Še nobena nesreča ni tako pretresla našega mesta kot tista, ki se je prejšnji teden pripetila v naših ladjedelnih. V prednjem rovu petrolejske ladje Agip — Bari, kjer sta delala dva delavca, je počila plinska cev, nato se je vnel požar in v njem sta zgorela 40-letni Erminio Gaiardo iz Ronk in 36-letni Antonio Angeli.

Prvi je zapustil ženo in dva otroke, drugi pa je bil neporočen.

Iz Goriške

V četrtek so njune telesne ostanke pokopali v Ronkah. Pogreba se je udeležila ogromna množica, predstavniki oblasti in tudi oba goriška poslanca Martina in Franco.

Takega pogreba, ki ga je krasila dolga vrsta vencev, Ronke morda še niso doživele.

Rajnika naj sveti večna luč. Obema hudo prizadetima družinama izrekamo globoko sožalje.

IZ STMAVRA

Goriško podjetje Telve je pred nekaj dnevi napeljalo telefon v našo vas. Javna govorilnica je v trgovini Figelj. Telefon ima št. 55-35 in je na razpolago vsem vsak dan od 7. do 22. ure.

V kratkem bodo pri nas podaljšali cesto, ki vodi na Sabotin. Cesta pojde tudi do starega kamnoloma, ki ga bo njegov lastnik kmalu obnovil. Zgradnja tega dela ceste bo stala dva milijona in pol lir.

IZ PODGORE

Naša predilnica zaposluje vedno večje število delavcev. Danes znaša njihovo število že nad 4000. Tovarna se pa tudi prostorno širi. V zadnjem času se njena uprava pogaja z vsemi lastniki zemljišč in zgradb na levi strani glavne ceste Podgora — Ločnik, ki jih namerava kupiti vse do predora.

Slovenca, ki tu pa tam zaide v podgorske gostilne, večkrat presenetijo, pa tudi hudo žalijo, ko sliši hude kletvine tudi iz slovenskih ust. Preklinjanje pa ni samo grdo in nespartmetno, marveč po členu 724 k. zakonika tudi kaznivo z denarno kaznijo od 800 do 24 tisoč lir. Vse pa kaže, da niti sodnije v Italiji ne vedo več, da ta člen obstaja.

IZ DOBERDOBA

Našo vas je hudo pretresla vest o hudi prometni nesreči, ki se je bliskovito razširila po vsej vasi in okolici. Pripetila se je v nedeljo okrog 20.30 v Selcah, kjer se je motorno vozilo zaletelo v avtomobil, ki ga je vozil 25-letni Virgilij Radetič iz Jamelj. Na motornem vozilu sta bila domačina 20-letni Marij Jarc in 21-letni dijak Karel Ferletič. Oba ponesrečenca so takoj prepeljali v tržiško bolnico. Tu pa se je Jarcu ponoči stanje poslabšalo in je umrl v ponedeljek zjutraj.

Naj nesrečnemu mladeniču sveti večna luč. Užaloščeni družini izrekamo vaščani iskreno sožalje.

IZ PEVME

V nedeljo smo Oslavci in Pevmčani slovesno obhajali praznik sv. Ane. Letošnja slovesnost je bila še večja kot običajno, ker so verniki ob tej priliki tudi želeli izraziti hvaležnost župniku g. Rutarju, ki je na god sv. Jakoba daroval zlato mašo na Sv. Gori.

Postavili so lep slavolok pred cerkvijo, ob katerem se je ob 9. uri ustavila procesija, kjer je deklica v imenu šolske mladine izrazila gospodu župniku pristrčna voščila, gospod Valentinčič ml. pa v imenu vernikov.

V spomin na zlato mašo so Oslavci in Pevmčani slavlencu darovali lep mašni plašč in kelih.

Kanalška dolina

Upamo, da bodo nudila pristojna oblastva poškodovanim krajem hitro pomoč, saj so mnogi kmetovalci prišli ob ves pridelek.

Tudi v sredo prejšnjega tedna je v Lombaju in Obrankah pod Lombajem razsajalo veliko neurje. Deževalo, grmelo in treskalo je tako hudo, da ni mogel nihče zapustiti hiše. Pa tudi v njih ljudje niso bili na varnem. Tako je na pr. v Paternovi hiši v Lombaju udarila strela v električni števec; 76-letno Marjanko Rukin, ki je sedela pri štedilniku, je strela zadela in jo vrgla nezvestno na tla. Hvala Bogu, da je k njej prišel takoj zdravnik, ki jo je spravil k zavesti. Drugih družinskih članov, ki so se vsi tiščali v hiši, se pa strela ni dotaknila.

Enaka nesreča se je ob istem času pripetila tudi v Strnadovi družini v Obrankah; žrtev strele bi v tej družini kmalu postala 38-letna Lidija Bordon, a tudi njo je rešil pred hujšim zdravnikom. Obe ženski sta ozdravili v dveh dneh; hudega torej ni bilo, a strah je pretresel kosti obema ženskama in družinama.

Strela pa je poškodovala električni števec tudi v Kocerjevi družini v Lombaju, pokvarila je tudi javni telefon v vasi, in sicer v hiši Angela Tomazetiča.

S SV. VIŠARIJ

Ker smo v dosedanjih dopisih o Sv. Višarjah omenili že precej prijetnih novosti, smatramo tokrat za svojo dolžnost, da opozorimo nekatere gostilničarje in lastnike barov na to, da so Sv. Višarje posvečen romarski kraj in ne letovišče, niti razuzdano zabavišče. Zato je prav in potrebno, da lastniki barov svoje goste opozorijo, da ne smejo v njihovih lokalih delati vsega, kar se jim zljubi. Seveda je to treba storiti v primerni in vljudni obliki, saj lepa in prijazna beseda vedno najbolj zaleže. Čast svetovišarske božje poti pa smo vsi dolžni braniti, še v posebni meri pa gostilničarji. Teh resnih besedi naj nam nihče ne zameri!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Ponesrečena poletna glasbena sezona v Trstu

Tržaška avtonomna turistična ustanova si zelo prizadeva, da bi napravila naše mesto privlačno za tuje turiste, ki so se doslej le za malo ur ustavili v Trstu, preden so nadaljevali pot v Istro, Dalmacijo ali Benetke.

Pred nekaj leti je tvegala drzen poskus z opernim festivalom na gradu Sv. Justa, toda ti festivali se niso obnesli oziroma bili so finančno tako pasivni, da jih je morala opustiti. Letos se je odločila rajši za koncerte lahke glasbe, a videti je, da tudi s temi nima sreče. Obisk je bil doslej pri večini prireditev zelo slab. Izjema je bil le »Vlak fantazije«, s katerim je nastopila skupina ameriških črnih plesalcev in pevcev. Znatnejši obisk bo verjetno tudi pri nastopu črnih pevcev in plesalcev, ki jih vodi Caterina Valente. Tržaško občinstvo privlači pač le take eksotične skupine in enak okus kažejo tudi tuji turiste. To tudi ni čudno, ker s vsakdo želi kaj novega in nenavadnega. Glasbo znanih opernih skladateljev pa ima tako vsakdo v ušesih iz radia. Ta okus domačega in tujega občinstva bi morala upoštevati tudi Tržaška turistična ustanova.

Poleg tega se nam zdi, da »dvorišče milicij« na gradu Sv. Justa ni prav primeren kraj za te prireditve. Za večino ljudi je precej odrok, ker ni vsakomur jasno, kje stopiti na avtobus, ki ga bo pripeljal gor, in če bo po predstavi sploh še imel avtobus za dol. Dvorišče je tudi preogromno, tako da se glasbeni učinek porazgubi, in tudi vidnost je slaba. Bolj oddaljeni gledalci sploh ne razločijo obrazov nastopajočih. Poleg tega pa redno nagaja pri predstavah tudi veter, tako da je večkrat prav neprijetno sedeti po več ur v nočnem hladu in vetru. Mrzlo okolje in razsežnost prostora onemogočata vsak neposrednejši in toplejši stik med umetniki in občinstvom. Predstave so tudi preveč kasno. Za tako odročni kraj je 21. ura odločno prepozna.

Mnenje poljske mladine

Neka poljska družba je po ameriškem vzgledu razdelila med nekaj tisoč poljskih mladeničev vprašalne pošte. Vprašani se nahajajo v starosti med 15 in 24 leti ter pripadajo različnim stanovom. Na prvo vprašanje, kakšnega političnega mnenja so, jih je 21% odgovorilo, da so na splošno demokratičnega, 27% je izrazilo, da se ne brigajo za politiko, a da vendar odobravajo sedanji politični režim Poljske, 38% jih je pa kratkoma odgovorilo, da jim velja politika toliko kot lanski sneg.

Na drugo vprašanje glede verskega prepričanja jih je 78% zapisalo, da so katoličani, le 4% so se priznali za ateiste.

Tretje vprašanje se je glasilo: Kaj sodite za najbolj važno v Poljski? Večina jih je odgovorila: verodostojnost v medsebojnih odnosih; ena tretjina smatra boj proti alkoholu za najbolj potrebno, le 12% najbolj »zgaženih« je dejalo, da je najvažnejša stvar industrializacija.

Iz sodobne filozofije

Založba SEI v Torinu je izdala obsežen prevod Winsnesove knjige »Jacques Maritain«. Pisatelj je dodal knjigi podnaslov »Očrt krščanske filozofije«. Najprej prikaže duhovni lik velikega francoskega misleca Maritaina, nato pa podaja razvoj njegove filozofije od prvih najbolj agnostičnih začetkov do globokega religioznega umovanja.

V drugem delu pa opisuje, kako skuša Maritain spraviti v soglasje bistvena socialna vprašanja našega časa z načeli filozofije sv. Tomaža Akvina. Francoski katoliški filozof je vso ostrino svojega velikega duha posvetil protučenju modernih go spodarskih načel s trojnega vidika: moralnega, kulturnega in političnega. Krščanski socialni filozofski sestav je imel v Maritainu odličnega zastopnika.

Razstava krščanske umetnosti

V zvezi z evharističnim kongresom v Münchenu so priredili v Salzburgu drugo biennialo krščanske umetnosti sedanjega časa. Splošna tema letošnje razstave je »Evharistija in oltar«.

Razstava obsega 360 del 190 kiparjev in slikarjev iz 15 držav. Odprtju razstave so prisostvovali tudi kardinal Lercaro in mnogi diplomatski predstavniki, poleg množice kulturnih delavcev in umetnikov iz raznih držav.

Morda bi bilo bolje, da bi organizirala Tržaška turistična ustanova te predstave neke v mestu, morda na kakšnem primernem trgu ali odprtem kinu. Obisk bi bil nedvomno večji. V primeru slabega vremena pa bi lahko prenesli prireditve v Avditorij ali v kak drug zaprt prostor. Verjamemo, da gre turistični ustanovi za to, da bi turistično izkoristila grad Sv. Justa, vendar pa neprimerni kraj le škoduje tem simpatičnim glasbenim in baletnim prireditvam.

STIRIDESETI PREVOD

Jurčičeva povest »Jurij Kozjak« je postala že svetovno znana. Izšla je kar v 39 jezikih. Zdaj pa še v arabščini. Našega prvega pripovednika berejo že v vseh svetovnih jezikih. Največ zaslug, da je svetovna javnost spoznala Jurčiča in z njim vred tudi našo domovino, ima dr. Ferdinand Kolednik. Njegov francoski prevod je izšel že v četrty izdaji. Predgovor ji je napisal član Francoske akademije Georges Goyu.

Zanimanje za našo literaturo se v tujini vedno bolj širi. Po Jurčičevem vdoru v svetovno literaturo bi bilo potrebno, da se prevajalci lotijo tudi drugih pisateljev. Na takšen način bomo najbolje dokazali, da je slovenskega slovstva le več kot za en robec, kot je oholo izjavil neki nemški profesor.

Kariba

Založnik Garzanti je izdal obsežno knjigo pod naslovom Kariba, kar pomeni v narečju črncev iz Rodezije: grožnja. Delo je napisal Frank Clements, domačin iz Rodezije. Opisuje v živahnem slogu in z dokumentirano zgradnjo pokrajino ob afriškem veletoku Zambezi od Livingstonovih časov do danes. Osrednji del knjige tvori zgodba o gradnji velikankega jezusa v soteski Kariba na Zambezi. Reka in narava sta se z divjo silo upirali, da bi ju človek ukrotil. Vendar je po velikih žrtvah (nad 300 ljudi) zmagal človeški duh združen z jekleno voljo. »Grožnja« ali Kariba so zgradili z največjim jezum na svetu, visokim 125 metrov. Nas'alo je ogromno jezero s površino 5700 kv. km, ki daje električno silo po vsej jugovzhodni Afriki.

Roman Kariba je slavospev moderni civilizaciji, še bolj pa ustvarjalnemu duhu in jekleni volji, torej psihičnim komponentam človeka.

KULTURNE VESTI

• V ponedeljek se je začel v Bordigheri mednarodni festival humorističnih filmov. Prvi je bil na vrsti francoski film »Baron« režiserja Jeana Delannoya z Jean Gabinom v glavni vlogi. Na sporedu so trije italijanski, dva angleška in en ameriški film. Festival se bo zaključil v nedeljo, 7. avgusta.

• S koncertom simfoničnega orkestra Florentinskega glasbenega maja pod vodstvom dirigenta Franca Capuane se je zaključil v ponedeljek 17. glasbeni teden v Sieni. Koncert je bil posvečen italijanskim skladateljem instrumentalne glasbe v 19. stoletju. Sodelovala sta sopranistka Gloria Davy in pianist: Mozzati.

• V nedeljo so podelili v Benetkah nagrade najboljšim filmom 11. mednarodne revije mladinskih filmov in 12. revije dokumentarnih filmov. Glavno nagrado je dobil ameriški film »Flamska kri«, ki ga prav te dni predvajajo v Trstu. Zrežiral ga je James B. Clark. Nagrajen je bil tudi češki filmski izbor.

• V Locarnu se je končal v nedeljo mednarodni filmski festival, na katerem so predvajali 20 filmov iz 14 držav. Prvo nagrado je dobil italijanski film »Lepi Antonio« Maura Bologninija. Nagrado filmskih časnikarjev in kritikov pa je dobil češki film »Gospod višji princip« režiserja Krejčíka, ki je izredno ugajal po svoji človečanski vsebini.

• Ameriški igralec Richard Widmark bo igral glavno vlogo v filmu, ki ga bodo začeli v kratkem snemati v Avstriji in ki bo prikazoval, kako se vohunita Vzhod in Zahod. Glavno žensko vlogo bo igrala Avstrijka Sonja Ziemann, ki se je te dni poročila z znanim poljskim pisateljem Marekom Hliskom.

• V Moskvi je vzbudil nejevoljo novi poljski film režiserja A. Forda »Templarji«, ki prikazuje zmago poljske konjenice nad nemškim viteškim redom v začetku 15. stoletja. V filmu je namreč videti, kako Belorusi prisegajo zvestobo poljskemu kralju, kar ne gre v račun Rusom, ki bi radi prenesli tudi v zgodovino svojo tezo, da mora biti Rusija vodilna nad slovanskimi državami.

• Zlato medaljo Evropskega sveta za leto 1960 je dobil danski film »Pavn, deček iz dveh svetov«.

• V Rusiji žanje velike uspehe milanski Piccolo teatro z Goldonijevimi komedijami »Arlecchino, sluga dveh gospodarjev«. Zdaj nastopa v Moskvi, prej pa je gostoval v Leningradu.

O slovenski poeziji

V kratkem bo izšla pri založbi Nolit v Beogradu antologija slovenske poezije. Zanj je napisal kritičen uvod znani literarni esejist Josip Vidmar.

V uvodu prihaja do nekaterih ugotovitev glede našega pesništva, ki so bile nekako na dlani, a so tu jasno in stvarno podprte. Zato naj slede osnovne misli razprave.

Vidmar izhaja iz teze, da je slovenska poezija po večini lirčna. Naši pesniki so ustvarjali sicer tudi druge pesniške zvrsti kot balado, epiko, romanco, a lirika je vodeča struna in pri Slovencih bolj dognane oblike kot proza, zlasti kot roman ali drama.

Kritik se sprašuje, odkod pretežna lirčnost naše poezije? Odgovor, da je ta utemeljena v našem narodnem, vase zaprtem značaju, še ne zadostuje. Res je, da se od biča zgodovinske usode izkristalizira marsikatera poteza naroda, a značaja. Ve liki narodni imajo možnost ustvarjati tudi velika epika dela, pri nas pa se od Prešerna do Zupančiča pojavlja skozi vse pesnitve skrb in včasih celo obup nad našo narodno usodo.

Čustva pesnikov pri vseh drugih narodih, pravi Vidmar, se glede pojmovanja narodnega problema bistveno razlikujejo od naših pesnikov, ki občutijo zavest, da se bojuje njihov narod za goli narodni obstanek.

Za prevladovanje lirike v naši književnosti sta poleg psihičnih komponent odločilna tudi dva zgodovinska vzroka. Prvi obstoja v kratki življenjski dobi naše književnosti. Komaj poldrugo stoletje Epiko in dramatik pa vzbujata pomembna narodna zgodovina in vsestransko razvito življenje. Ne bomo trdili, da je vsa naša zgodovina — in tu se

ne skladamo s kritikom — zelo skromna. Bili so tudi drzni in epični podvigi, kot n. pr. kmečki upor, ki so potegnili celo nemške kmete za seboj, ali obramba pred Turki. Pač pa je resnica, da je naša zgodovina koval narod sestavljen po večini iz kmetov, celo brez meščanstva. Saj je prav zato učil Levstik v znamenitem »Popotovanju«, naj pripovednik zajema snov iz kmečkega in domačinskega okolja.

Najbolj jasen vzrok za prevladovanje lirike pa vidi Vidmar v podrejenosti našega naroda tujim gospodvom. Narod, katerega ovira in nadzira tuja neprijazna in sovražna oblast, ne more govoriti v odkritem in jasnem jeziku dramatike ali epike. Raje uporablja in se zateka v zastri govori lirske poezije. Z njim, ki bolj neposredno prodira v ljudska srca, vzbuja tudi narodna čustva; poleg teh pa tudi socialna.

Narodni in socialni tok našega pesništva se prepletata pri vseh velikih slovenskih pevcih, v kolikor ne dajejo samo izraza svojemu intimnemu čustvo vanju in življenju. Razen iz omenjenih in s tenkočutnim estetskim okusom Josipa Vidmarja razčlenjenih komponent za lirčnost slovenske poezije je ta srkala moči še iz ene klice: iz globoke ljudske duhovnosti, religioznosti, celo iz borilstva z Bogom, ki je vtisnilo pečat tudi mnogim zamolčanim našim umetnikom.

Saj pravi Vidmar ob koncu eseja, da osnovne človeške stvari ostanejo, predvsem pa ostane poglavitna naloga vsakega posameznika: uravnavati svoje življenje sam. V svojo duhovnost uprli lirik je tudi pri malem slovenskem narodu postal njegov Homer.

GOSPODARSTVO

Novo odkritje - umetni klorofil

Razširila se je vest, da sta Martin Strell in Anton Kaloganoff, nemška kemika na tehnološkem inštitutu v Monakovem (Bavarsko), dobila v preizkuševalni steklenki ali epruveti umeten ali sintetičen klorofil. S temi poskusi sta se bavila nad 20 let.

Kdor le površno bere časopise, morda gre kar mirno mimo te vesti. Kdor se pa zaveda važnosti klorofila in se zlasti zaveda, da je možno ta proizvod izdelovati v poljubnih količinah, bo zadovoljen vzkliknil: »Smo na poti k največji iznajdbi, ki je sploh mogoča«.

Klorofil je zelenilo v rastlinah in od nje ga je odvisno vse rastlinsko življenje, posredno pa tudi vse živalsko in človeško življenje, saj je rastlinstvo temelj prehrane. Klorofil je sestavljen tudi iz ogljikovega dvokisa, ki v veliki meri kvira zrak za dihanje. Ko rastlina tvori klorofil, črpa ogljikov dvokis iz zraka, katerega obenem razkužuje in usposablja, da ga vdihujejo živali in ljudje.

Ce bi ne bilo v rastlinah zelenila — klorofila — bi se ne mogle tvoriti ne beljakovine ne maščobe ne škrobline ne druge snovi, iz katerih je sestavljena živalska in človeška prehrana.

Slaba žitna letina v Italiji

Meseca maja so predvidevali, da bo pridelek pšenice v Italiji manjši od lanskega, in sicer za kakšnih 10%, ter da bo znašal okoli 82 milijonov stotov. Zdaj, ko je mlatev skoraj povsod že zaključena, ne govori več o 82 milijonih, marveč komaj o 71 ali 72 milijonih stotov. Letina pšenice je bila torej znatno slabša od lanske. Zdi se, da bo pridelek mehke pšenice z ostanki lanskega leta vred komaj zadostoval notranjim potrebam po kruhu, medtem ko bo treba uvoziti nekaj milijonov stotov trde pšenice za testenine.

Slaba pšenična letina vpliva tudi na ceno, ki je na prostem trgu višja, kot jo je država določila za pšenico obvezne oddaje. Medtem ko so se v zadnjih letih žitorejci potegovali, da bi država z obvezno oddajo prevzela čimveč pšenice, bi se danes svoji obveznosti radi izognili. Ni izključeno, da bo država obvezno oddajo pšenice tudi popolnoma ukinila, saj na ceno kruha lahko vpliva z znižanjem carine na uvoz pšenice, ki je v inozemstvu znatno cenejša kot v Italiji.

Osem milijonov za enega koštruna

Na ovčjem sejmu v Sidneyu (Avstralija) so prodali 2 koštruna pasme merino za 6.972 in 5.880 šterlingov, kar pomeni, da so plačali za prvega več kot 8 milijonov lir. Ta cena predstavlja višek, saj niso še nikdar toliko izdali za enega koštruna. Prejšnji rekord je bil 5.040 šterlingov, ki so jih leta 1955 plačali za enega koštruna, pasme merino, ki je v ovčereji najbolj cenjena in tudi najbolj razširjena. Ta pasma izvira iz Španije, a jo danes gojijo po vsem svetu. Tudi Jugoslavija polagoma »merinizira« svojo ovčerejo.

Prej smo dejali, da smo na poti k največji iznajdbi, ker je odkritje umetnega klorofila le prva stopnja. Sedaj je potrebno še ugotoviti, kako se to odkritje lahko izkoristi v praktične in gospodarske namene, predvsem za sestavo hrane. Če se to posreči, bo človeštvo imelo vedno dovolj hrane, pa naj se rodi še toliko otrok in naj se umrljivost še toliko zmanjša.

Cena mleka v Sev. Ameriki

Mleko nima enotne cene in tudi v istem kraju ima dve ceni: mleko za potrošnjo v svežem stanju ima višjo ceno kot mleko, katerega predela mlekarska industrija v maslo, sir, mleko v prahu, kondenzirano mleko, kazein, mlečni sladkor itd. Spodaj navajamo cene, kot so bile ugotovljene v enem desetletju v treh središčih italijanskega mlekarstva za industrialno mleko, to je tako, katerega mlekarški obrati predelajo. Cene veljajo za kg (1 liter mleka = 1 kg in 33 gramov) še toplega mleka, franko hlevski prag:

hlevski prag:	Brescia	Cremona	Vicenza
1950	31	33	31
1951	32	32	36
1952	36	40	39
1953	37	43	38
1954	37	40	38
1955	36	39	33
1956	36	39	37
1957	36	40	39
1958	42	46	39
1959	42	45	42
1960 junij	39	41	38

Mešanica detelje in pasje trave

Vsi živinorejci poznajo krmilno vrednost detelje, predvsem večne detelje ali lucerne, brez katere si pri nas skoraj ne moremo zamišljati zdravega kmečkega posestva. A detelja je nekoliko pristranska krma, ker vsebuje mnogo oziroma preveč beljakovin sorazmerno z drugimi krmilnimi snovmi, to je škrobomino in tolščo. Zato delajo prav ti živinorejci, ki sejejo med deteljo - lucerno kakšno travo. Naši kmetje navadno sejejo rigeto; s tem imenom nekateri označujejo laško ljuljko, drugi pa angleško. Obe navedeni travi sta primerni, a se kmalu izgubita. Zato kmetom svetujemo, naj sejejo med deteljo — lucerno raje pasjo travo (erba mazzolina, dactylis glomerata). Če je ta trava sama, daje sicer pusto krmo. Če jo pa sejemo med lucerno, ne more zoreti in oleseneti, ker je prej pokošena. Med deteljo jo posejemo navadno po 20%, kar se pravi, da vsejemo 1 kg pasje trave na vsake 4 kg detelje — lucerne.

„Cvetlice sveta v Turinu“

Ob 100-letnici zedinjenja Italije bo prihodnje leto v Torinu razstava cvetlic, kateri so dali ime: »Fiori del mondo a Torino« (Cvetlice sveta v Torinu). Gre za razstavo ogromnega obsega, saj bo samo »alpinum« ali »skalnati vrt« obsegal 12.000 m². V samo enem nasadu bo 5.000 vrtnic, od katerih jih nekaj še ni znanih. Za razstavo je Belgija darovala 50.000 begonij, Holandska pa mnogo tisočev čebulic. Razstavljena bo tudi najpopolnejša zbirka lepoticnega grmičevja in vse polno drugih cvetlic. V posebnem toplem cvetličnjaku bodo orhideje in cvetlice, ki uspevajo le na toplem.

Razstava bo v zaprtem prostoru, ki obsega 32.000 m² površine, od 28. aprila do 7. maja, na prostem pa (50.000 m² površine) od 28. aprila do 15. junija 1961.

ŽENA IN DOM

KOPANJE PRIJETEN IN ZDRAV UŽITEK

V poletnih dneh si mnogi iščejo utehe v morski vodi. Kopanje je prijeten in zdrav užitek. Sončno izžarevanje pospešuje krvni obtok, kopanje pa pospešuje presnavljanje organizma.

Zdi se, da se kopalci vse premalo zavedajo nevarnosti, ki jim preti pri prekomernem sončenju. Številni so tisti, ki hočejo postati že takoj prvi dan črni kakor zamorci. Marsikdo je imel priliko občutiti neljube posledice pretirane in prehitrega sončenja: peklo ga je po vsem životu, ni mogel spati in koža se mu je olupila.

Sončimo se počasi, torej: prvi dan 10 minut, drugi 20, potem vsak dan več, dokler ne bomo toliko utrjeni, da smo lahko dalj časa na soncu. Pretiravanje v sončenju ni nikoli dobro, zato si od časa do časa poiščemo senco in v hudi vročini ostane raje dalj časa v vodi. Zelo priporočljivo je, da se izmenoma sončimo, kopamo, pa spet malo sončimo in nato spet kopamo. Otroci to instinktivno delajo, ko se igrajo na soncu in v vodi. Zagorelo polt najprej dobimo, če se sončimo na plaži tik ob vodi, kjer so sončni žarki zaradi odsevanja z morda močnejši. Sončenje ni priporočljivo ob vetrovnem vremenu.

Najbolj primerno kopanje je v prvih jutranjih urah ali ob sončnem zatonu. Najbolj priporočljivo je, vstati zgodaj in se kopati do 10. ure, po kosilu je primeren počitek, spanje ali ležanje v senci. Pozno popoldne se ponovno kopamo. To bo vsakomu pospešilo tek in mu gotovo ne bo škodovalo.

Osnovno pravilo vsakega kopalca je, da med prebavo ne sme v vodo. V času, ko je želodec v svo-

jem najintenzivnejšem delu, se mnogo krvi zbere v ožilju, kri prepreda trebušno votlino. Če v takem stanju skočimo v vodo, pokvarimo s tem ravnotežje v obtoku krvi in to nam lahko postane usodno.

Drugo nič manj važno pravilo je naslednje: po dolgem sončenju ali boljše praženju na soncu, ne smemo takoj v vodo, pač pa moramo skozi aklimatizacijo, to je počasno oplakovanje, dokler se naša površinska temperatura ne prilagodi in krvni obtok ne privadi temperaturi vode.

Ce lahko prenesete usedlino morske soli na koži, ne hodite pod prho do večera, kajti ta sol je koristna za človeško telo.

Skrbeti moramo tudi za primerno hrano: mnogo zelenjave, sadja in mesa, vsekakor ne pretiravajmo z ribami. Prav tako bodimo previdni s pijanci.

PIJAČA V POLETNIH DNEH

V vročih dneh se pritožujemo zaradi znojenja in žeje. Kar naprej bi pili mrzle pijače, kar je popolnoma zgrešeno. Človeški notranji ustroj deluje v temperaturi 37 stopinj. Kakor hitro se od tega oddaljimo, se začnemo znojiti. Telo se znoji, da zniža temperaturo nad 37 stopinj. Znojenje je torej človeškemu organizmu koristno; zaradi tega se ga ni treba bati. Pri pijačah bodimo torej zmerni; žejo pa si tudi potlačimo, če si močimo v vodi zaplesti in komolce. Pač pa povzroča znojenje tudi utrujenost; zaradi tega moramo ob morju precej počivati. Žejo in utrujenost tudi omejimo, če použijemo zrno kuhinjske soli s koščkom kruha in nato spijemo malo vode.

Novi manjšinski kongresi

Med prvo in drugo svetovno vojno so veljali manjšinski kongresi kot mednarodni forum, ki je zagovarjal težnje in pravice narodnih manjšin. Odličan delež sta na kongresih Zveze manjšin doprinesla tudi naša zastopnika dr. Besednjak in dr. Wilfan. Njuni odborniški mesti, nastopi in govori na zborovanjih so imeli evropski odmev. Preko Zveze manjšin je do druge svetovne vojne prešla v mozeg in kri ideja, da morajo države dati pripadnikom manjšin ne samo vse državljske pravice, ampak jim tudi zagotoviti samobitni narodni značaj in razvoj. Ta ideja je zlasti v Italiji naletela pod fašizmom na veliko nerazumevanje. Rimska vlada je stalno odgovarjala našim parlamentarcem. V Italiji so vsi državljani enakopravni; šole so italijanske, za vas tudi; državni jezik je italijanski, za vas tudi; v cerkvah so pridige italijanske, za vas tudi!

Hvala lepa za tako enakopravnost, ki ni pomenila nič drugega kot golo raznarodovanje.

Leta in leta truda je bilo potrebno, da se je prebil led take miselnosti, ki je bila v obraz slehernemu pojmu o človeških pravicah. Koliko preganjanj, zaporov in žrtv so morali prestatiti zavedni Slovenci, ki se niso uklonili načelu: država je narod.

Kongres v Zuožu

Eno izmed gibal druge svetovne vojne je bilo prav to, da se pravično uredi manjšinsko vprašanje na podlagi samoodločbe. Vendar so tudi po vojni obveljale politične in ne etnične meje. Dosti narodnih manjšin je ostalo še vedno izven okvira matičnih držav.

S tem realnim dejstvom so se morale sprijazniti manjšine tudi danes. Zato se je ustanovila nova oblika Kongresov evropskih manjšin pod naslovom Federalna unija evropskih narodnostnih skupin.

Prejšnji mesec se je zbrala na svoj deseti zbor v švicarskem mestecu Zuoz, pokrajini Graubünden. Iz skromnih poročil o kongresu lahko posnamemo nekaj dejstev.

Predvsem je potrebno poudariti, da po vojni manjšinski kongresi niso presegli predvojnih ne po vsebini ne po obsegu. In to zaradi sledečih dejstev: Kongres v Zuozu je nudil preveliko možnost, da so nekatere emigrantske skupine poudarjale svoje skrajne načrte. Zastopniki sudetskih Nemcev, pa tudi Albancev v Jugoslaviji so nakazali kot možno rešitev svojega manjšinskega vprašanja **vojno**.

Slovenski manjšini v Italiji in Avstriji sploh nista prišli zraven; enako tudi ne gradiščanski Hrvati. Glavni tajnik Skadegard je v svojem referatu omenil glede korških Slovencev, da je »tam položaj nejasen«. Našo manjšino je pa kar prezrl.

Sprašujemo se, po čigavi krivdi? Dobršen del pade na organizatorje same. Precej pa tudi na nas same! Če bi pri nas deloval skupen Narodni svet, ki bi koordiniral naše politične težnje, bi nas ne mogel prežeti noben mednarodni forum, ne velik, ne majhen. Tako pa...

Pripominjamo še, da se je pa o avstrijski manjšini v Italiji v Zuozu silno dosti predavalo in govorilo.

Pozitivne točke

Na omenjenem junijskem kongresu so pa vendarle razni posamezniki skušali dati manjšinskemu problemu sodobnim družbenim razmeram ustrezno podlago. Že švicarska retoromanska organizacija Lia Rumantscha, ki je nastopala kot gostitelj zbora, je nakazala potrebo, da je treba preiti od zgolj manjšinskih vprašanj na razpravo o odnosih med narodnostmi v Evropi.

Ravnatelj Zavoda za narodnostna vprašanja v Kielu, profesor Kloss, je načel tudi pri nas tako pereče vprašanje o diskriminaciji jezikovnih pravic. Opozoril je, kar smo že v uvodu rekli, da je formalna enakopravnost nezadostna in da je naloga države šibkejšega braniti in mu odkazati pravice, katere večinskemu narodu v državi niti niso potrebne. In to je edino pravilno!

Posebno rešitev manjšinskih vprašanj je odprl predsednik zborovanja Schmidt, nemški poslanec v danski zbornici. On pravi, da mora Zveza manjšin z vso silo podpreti težnje za federativno združitev evropskih držav. Obmejne manjšine bi s tem zgubile svoj posebni pomen, ker bi uživale vse državljske in za svojo rast potrebne posebne pravice. Tedaj bi šle postale most med kulturama dveh sosednjih narodov.

Upajmo, da bo do tega tudi prišlo.

— o —

Zaklad v jezeru

Zopet so se pojavili glasovi o neizmer-no bogatem zakladu, ki leži potopljen na dnu avstrijskega jezera Aussee. Bivši esesovski častnik Frosch je na štajersko deželno glavarstvo vložil prošnjo, da bi mu dovolili dvigniti iz jezera dvajset zabojev, polnih zlata in draguljev. Pripovedoval je, da je v zadnji vojni srečal na Krimu nekega ruskega ujetnika, ki mu je povedal o skritem zakladu tatarskega kana. Nemci so res našli bajno bogastvo in so ga pritovorili do Štajerske, kjer jih je dotekel konec vojne. Zato je skupina srečnih najditeljev pogreznila tatarski zaklad v jezero. Prisegli so si, da ga smejo dvigniti samo, če so vsi soglasni. Frosch je tudi povedal, da je neka nemška družba dala na razpolago kapital za iskanje zabojev. Branil pa se je, natančno označiti mesto, kje so skriti.

Avstrijska oblastva preiskujejo zadevo, ker sumijo, da gre zopet za tajne zaloge denarja, ki naj podpre mrežo novih nacistov.

Jajca so bila prilepljena na tkanino z nekako snovjo, ki je bila podobna čisto drobnim pajčevinam, in uporabljati smo morali sirknate krtače, da smo zdrgnili gnezda proč, kar pa ni bilo lahko delo. Drgniti smo morali po pol ure in več, da smo odstranili vsa gnezda.

Prekuhavanje v vroči vodi je sicer uši v glavnem uničilo, vendar pa smo našli še mnogo živih, tako da smo imeli roke pri pranju kar pokrite z ušmi. Vsak večer, preden smo zapustili pralnico, smo se temeljito očistili in razušili, a drugo jutro smo se jih seveda spet nalezli. Vendar pa nismo opazili, da bi nam bilo to v zdravstvenem pogledu kaj škodovalo. Verjetno so bile zaradi prekuhavanja v vroči vodi manj napadalne kot navadno, čeprav so nekatere še kar hitro lezle. Postali smo pravi strokovnjaki za uši in smo razločili več različnih ras. Vsaka je imela tudi svoje ime. Kot sem že v enem prejšnjih poglavij omenil, so bili najbolj ušivi nekateri Italijani, ki so izgubili vso življenjsko voljo in odpornost ter so se vlačili okrog kot sence. Toda človek, ki je hodil okrog s takim ušjim gnezdom v srcaji, pač ni mogel ostati dolgo živ, saj mu niso dale miru ne podnevi in še manj ponoči. To je moralo biti hujše kot ne vem kako nevarna bolezen.

Reči moram, da smo se resnično trudili, da smo uničili vsako uš ali jajce, ki smo jo opazili, bolj kot smo bili primorani, morda tudi zato, ker smo delali v pralnici največ Slovenci in Slovenci smo navajeni delati vestno, tudi če nas nihče ne sili, iz samega poštenja in občutka odgovornosti, v čemer se menda najbolj razlikujemo od vseh drugih narodov, zlasti še od svojih slovanskih jezikovnih »bratov« in »bratrancev«, med katerimi so nam po tem podobni le Čehi.

Tekma s smrtjo 23.

E. Z.

Kljub vsemu smo bili zadovoljni, da smo lahko delali v pralnici, ker so se med tem razmere v rovih še poslabšale. Vsak večer so nam pripovedovali tovariši, ki so tam delali, stvari, ki so nam vzbujale strah, da bi se morali vrniti delat pod zemljo. SS-ovci so vedno bolj divjali na poti tja in nazaj, v rovih pa so postajali kapoti vedno bolj okrutni, ker so bili tudi sami pod pritiskom delovnih nadzornikov in inženirjev, ki se jim je mudilo. Pripovedovali so, da se je stari Mörgler spremenil v neznosnega priganjača, ki občuje z interniranci samo še kriče in sklofutam. Ljudje, ki so delali v rovih, so bili podobni živim mrtvakom. Bili so izsušeni do kosti, prosojno rumenkaste kože in so vlekli noge za seboj, kot da bi bili napol hromi. Vzbujali so kar grozo. Mi iz pralnice pa smo si nekoliko opomogli, če že ne zaradi boljše hrane, pa vsaj zaradi tega, ker smo lahko bolj varčevali s svojimi telesnimi silami. Toda vedeli smo, da nas bodo kmalu spet poslali v rove, in misel na to nam ni bila prijetna.

Mrtvecev je bilo vedno več. Nekega dne proti koncu januarja se je razvedelo, da so krematorij v Lindauu zaprli zaradi pomanjkanja premoga. Mrtvece so še dalje odvažali s kamionom, a kam, tega nismo zvedeli.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Svetovno prvenstvo v kolesarstvu

V Leipzigu so dirkališčni kolesarji vsega sveta v sredo začeli tekmovali za častni naslov svetovnega prvaka. Tekme bodo brez dvoma zelo zanimive, ker so se vsi kolesarji nanje skrbno pripravili.

Največ zanimanja je seveda za dirke poklicnih kolesarjev tako v hitrostni kot v zasledovalni vožnji. Favoriti za prva mesta so Italijani in Francozi, zlasti prvaka Maspes in Rousseau. Tej dvojici pa se bodo gotovo upirali Nizozemec Derksen, Nemec Potzernheim, Svicar Plattner in Belgijec De Bakker.

V zasledovalni vožnji bo manjkal največji favorit Francoz Rivière. Zato vsi ugibajo, kdo bo novi prvak. Italijani upajo v Faggina, Nemci v Altiga, Francozi v Bouveta, Svicarji v Treppa in Belgijci v Oellibrandta. Strokovnjaki pa menijo, da bo letošnji svetovni naslov pripadel ali Franciji ali Italiji. Italijan Leandro Faggin je namreč v polni moči in je prav v nedeljo prevozil razdaljo 5 km v 63"4 (49,530 km na uro), kar je drugi najboljši čas na svetu. V zasledovalni vožnji bo tekmoval tudi Italijan Baldini. Pripomniti je tudi treba, da je Nemec Altig že premagal Rivière.

Kaj pa amaterji? V zasledovalni vožnji je mnogo favoritov. Ti so Italijana Vallotto in Testa (s pomočjo Vigne in Arientija sta dosegla nov svetovni višek na 4 km s časom 4'27"3 in s hitrostjo 53,872 km na uro), Francoza Delattre in Nedellec, Angleža Gambrell in Buchan ter Nemec Mangold.

V hitrostni dirki se bodo vsi kolesarji bojevali proti italijanski dvojici Gaiardoni - Gasparella. Gasparella je dvakrat zaporedoma osvojil svetovno prvenstvo in je zato bolj izkušen kot Gaiardoni, čeprav je ta v nedeljo dosegel 11" na 200 m, kar predstavlja nov svetovni višek amaterjev. Boljši čas je dosegel samo Maspes, in sicer 10"8. Zelo nevaren je pa Belgijec Sterck, ki je letos povsod uspešno nastopal. Ne smemo prezreti niti Angleža Bartona, Svicarja Reichsteinera in Francoza Grucheta.

Osem držav se je prijavilo k dirkam za motorji. Mnogo upanja na uspeh ima Svicar Bucher, a njegov nevaren tekmelec bo Pizzoli. Tudi Francozi, Belgijci in Španci imajo precej možnosti na zmago. To velja tudi za amatersko dirko za motorji. Tekme bodo na novem dirkališču Karl Marx-Stadtu.

Sedem držav se je prijavilo k dirkam (hitrostna in zasledovalna vožnja), v katerih nastopajo ženske. Največ upanja na zmago imajo Rusinje, Nemke in Francozinje.

PREGLED OSVOJENIH KOLAJN
PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

LONDON — 1948

1. ZDA	38	27	18
2. ŠVEDSKA	16	11	14
3. FRANCIJA	10	6	13
4. MADŽARSKA	10	5	10
5. ITALIJA	8	11	8
6. VEL. BRITANIJA	3	13	6
7. SVICA	5	10	7
8. DANSKA	5	7	8
9. FINSKA	6	7	6
10. NIZOZEMSKA	4	2	9

HELSINKI — 1952

1. ZDA	40	19	17
2. SOVJETSKA ZVEZA	22	30	17
3. MADŽARSKA	16	10	16
4. ŠVEDSKA	12	13	10
5. ITALIJA	8	9	4
6. NEMČIJA	—	7	17
7. FINSKA	6	3	11
8. FRANCIJA	6	6	6
9. SVICA	2	6	6
10. ČESKA	2	6	6

MELBOURNE — 1956

1. SOVJETSKA ZVEZA	37	29	32
2. ZDA	32	25	17
3. AVSTRALIJA	13	8	14
4. MADŽARSKA	9	10	7
5. ITALIJA	8	8	9
6. ŠVEDSKA	8	5	6
7. NEMČIJA	6	13	6
8. VEL. BRITANIJA	6	7	11
9. ROMUNIJA	5	3	5
10. JAPONSKA	4	10	5

Prve številke označujejo zlate kolajne, druge srebrne in tretje bronaste.

DATUMI FINALNIH TEKMOVANJ

5. avgusta: zasledovalna vožnja (amaterji), zasledovalna vožnja (poklicni kolesarji);

6. avgusta: zasledovalna vožnja (ženske), hitrostna vožnja (poklicni kolesarji);

7. avgusta: hitrostna vožnja (amaterji), hitrostna vožnja (ženske), za motorji (amaterji);

10. avgusta: vožnja za motorji (poklicni koles.).

SPORTNI MOZAIK

V Moskvi so se zaključile košarkarske tekme za Veliko nagrado Moskve. Zmagala je Bolgarska. Na drugem mestu najdemo SZ, na tretjem Češkoslovaška. Sledita še Francija in SZ-B. Bolgarska je v odločilnem srečanju premagala domačino z izidom 56:53.

Italija je v Baastadtu v odločilni tekmi za Davisov pokal premagala teniško reprezentanco Švedske z izidom 3:2. Za Italijo so nastopili Pietrangeli, Sirolo in Tacchini, za Švedsko Lundquist in Schmidt. Švedski avtomobilski vozač Bonnier je zmagal v dirki za Veliko nagrado Nemčije »F. 2«. Vozil je avtomobil znamke Porsche.

Prejšnji teden so bile na sporedu kolesarske dirke, veljavne za državna prvenstva Belgije, Švice, Nemčije in Luksemburške.

Novi belgijski prvak je postal Demulder, ki je prehitel Vannitsena in De Cabotera. V Švici se je uvrstil na prvo mesto Strehler, pred Grafom. Schur je z lahkoto osvojil državno prvenstvo Nemčije Charly Gaul pa Luksemburške.

Iz Goriške

ŠOLSKO OBVESTILO

Ravnateljstvo gimnazije-liceja in učiteljskega v Goriči sporoča, da je vpisovanje v vse razrede za šolsko leto 1960/61 odprto do 25. septembra. Za vsa pojasnila je na razpolago tajništvo šole.

Popravni izpiti v jesenskem izpitnem roku se pričnejo v četrtek, 1. septembra, ob 8.30 s pisменно nalogo iz italijanščine.

Matura in učiteljski usposobljenostni izpiti se pričnejo 9. septembra.

POROKA

V soboto se je poročila v cerkvi pri sv. Ignaciju na Travniku gospodična Vanda Rojic, strokovna učiteljica, z geometrom Alfredom Marcosigom iz Moše. Nevesta izbaja iz narodno zavedne Rojčeve družine pod Kapelo; poučevala je tudi že na slovenskem učiteljskem v Goriči. Nevesti je bil za pričor ravnatelj dr. Mihael Rožič. Mlademu paru želimo dosti sreče na novi življenjski poti.

Zvezda zahaja

Pregnani vladar bi bil lahko v miru preživel zadnje dneve življenja. Po njegovih žilah pa se je pretakala kri prednikov, ki ga je silila, da poskusi obnoviti staro slavo Habsburžanov. Spodbujali so ga tudi preostali monarhisti z Dunaja. Izrabiti so ga skušale še prostozidarske lože, ki niso rade videle, da se v Podonavju ustanovljajo republike. Trikrat so se vodje prostozidarjev približali Karlu in mu ponudili vso pomoč, da bi si zopet pridobil krono svojih dedov. Bivši cesar jih je pa zavrnil, češ da ne more kot katoliški knez sprejeti pomoči od njih. Dodal je še: »Ne morem sprejeti od hudiča, kar mi je bilo dano od Boga.«

Kljub uverjenosti v svoje božje poslanstvo je bil na dnu srca prepričan, da je njegova zvezda zašla. Nekoč je izrazil svojo tragično nastojenost z besedami: »Odlej naprej bo vsak moj poskus spodletel.«

Te poslednje slutnje so se tudi uresničile. Nasprotniki so začeli izdajati proti njemu sramotilne letake in spise. Očitali so mu, da je slabič po naravi in kot vladar. Najtežja obsodba proti Karlu Habsburgu, da ni znal držati cesarske besede, se je kmalu pokazala za resnično, ko je dvakrat ponovil napoleonski poskus, da obnovi cesarstvo.

Ob svoji odpovedi se je zavezal, da pušti narodom Avstrije prostost, naj si sami izberejo ustavno obliko države.

142

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

On bi se morda še držal besede, a silno stremuška žena Cita ga je venomer nagovarjala, da mora vsaj krono sv. Štefana priboriti svojim otrokom.

Proti svoji volji in le nerad je Karl spomladi leta 1921 skrivaj pobegnil iz Švice. Spremljal ga je le zaupnik madžarskega plemstva. Pregnani kralj je upal, da mu bo že njegova osebnost pridobila srca državljani. Toda Karel ni bil Napoleon, katerega je po izgnanstvu na otoku Elbi navdušeno sprejela stara garda in mu utrla pot preko burbonskih belih kokard.

Karla je aretirali njegov bivši admiral Horty, regent Ogrske. Krona sv. Štefana je že ležala na blazini v budimpeštanskem muzeju. Regent, ki bi bil moral vladati kot namestnik kralja, mu je zabranil tudi bivanje na Ogrskem, ker bi se bilo ljudstvo uprlo. Saj je bilo sito fevdalnega vladarstva, tudi če je vladar osebno dober človek.

Karel sam je doživel spremembo na lastni koži. Na prisilnem povratku čez madžarsko mejo ga je ljudstvo v Brucku ob

Muri sprejelo z živžganjem in s psovkami.

Zgodilo se je Karlu kot pol stoletja prej njegovemu sorodniku Maksimiljanu. Tudi ta je šel iskat cesarsko krono v daljno Mehiko na prigovarjanje stremuške žene Karlo-te. V Queretaru se je srečal s smrtjo, Karel v Brucku pa z razdraženo množico.

Še en poskus

Karlu se pa še ni zdelo, da je res že segla smrtna senca na habsburško slavo. Upal je še vedno, da bo dvoglavi orel vzletel kot pišč Feniks iz smrtnih senc soncu naproti.

Bivši cesar je preživel nekaj mesecev mirno v gradu Hartensteinu ob Stirikantonskem jezeru. Švicarska vlada je budno pazila na izgnanca, da je ne bi s kakšnim novim poskusom zapletel v politične težave.

(Dalje)

RADO BEDNARIK

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

12

Za
naše
n
a
l
m
l
a
i
š
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
o

Samuel
Scowill

Miki
Muster

94. »V taki deželi, kjer se zares cedita mleko in med, nam ne bo težko kuhati!« se je pohvalila Peggy, ko je pospravila svojo skodelico smetane. »Ta dežela je res srečna,« je potrdil profesor Grey. Palme dajejo ljudem vse, kar jim je potrebno za življenje: jed in obleko. »Indija Koromandija s kačami!« je stric Tom pritaknil svoje mnenje.

95. Ta večer je družba zgodaj legla k počitku. Ko so razpeli vsak svojo mrežo, jim je profesor zaukazal, naj se skrbno zavijejo v mreže proti moskitom. Vsi so sklenili prespati v veliki sobi, le Peter, ki je od nekdaj rad poslušal oglašanje nočnih ptic, je obesil svojo mrežo na majhnem, visokem balkonu. Kmalu so vsi trdno zaspali.

96. Sredi noči se je Peter prebudil z morečim občutkom, da mu iz teme grozi nevarnost. Zaslišal je tiho cviljenje, nato pa se je nekaj s tako silo zaletelo v njegovo mrežo proti moskitom, da jo je raztrgalo. Segel je po žepno svetilko, ki si jo je zvečer položil poleg zglavja, jo prižgal in osvetil mali balkon.

97. Peter je opazil, da frfota okrog njega vse polno netopirjev. V žarek svetlobe se je tik pred njegovim obrazom ulovil velikanski netopir. Peter si nikoli ni predstavljal, da živi jo na svetu tudi tako grde, pošastne spake s kosmatim gobcem in ostrimi zobmi v čeljustih. Zamahnil je proti netopirju in pri tem spustil svetilko na tla.

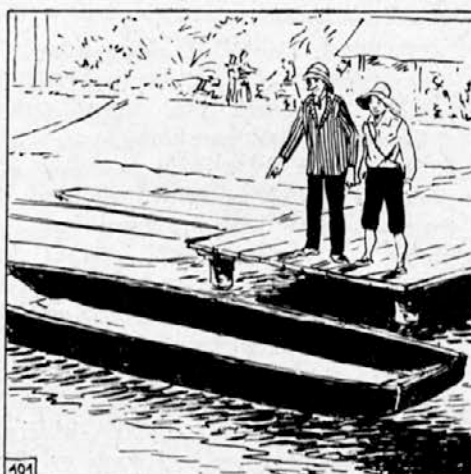
98. Še preden se je mogel izmotati iz mreže in poiskati svetilko, se je spustil nanj oblak velikih in malih netopirjev, da bi se pod gomazečo množico vlažnih teles skoraj zadušil. Začutil je gomazeč ugriz na desni rami, potem pa še na nogi in na zapestju. Zapletel se je v mrežo proti moskitom in na ves glas zavpil na pomoč.

99. Profesor Grey, Jim, Hen in stric Tom, ki so imeli rahlo spanje, so se takoj zbudili in mu s prižganimi lučmi prišli na pomoč. Pomagali so Petru iz mreže. Vsi skupaj so imeli dovolj dela, preden so pregnali nadležne živali z balkona. Petru ni bilo več do ptičjega petja. Preselil se je v sobo in mirno spal do jutra.

100. Na lovu in na izletih po okolici je profesorju Greyu in njegovim prijateljem kmalu minil čas. Nekega jutra so se ukrcali na majhen, a lep parnik in začeli svojo pot do mesta Manaos. Dolge dneve potovanja je profesor izrabil za pouk, saj je moral svojim spremljevalcem razložiti še marsikaj o njihovi poti v neznane kraje.

101. Tako je tudi ta vožnja dokaj hitro minila in že so se popotniki izkrcali v pristanišču Manaosa. »Naša prva naloga je, da najdemo čoln, s katerim se bomo vozili kakih pet sto kilometrov, dokler ne najdemo stare Poti sužnje. Toda po mnenju strica Toma, Petra in Jima je profesor čoln kaj slabo izbral; samo Hen je bil zadovoljen.

102. Gostje iz Severne Amerike so v dvomih ogledovali velik čoln iz debelih desk, ki sploh ni imel krmila, ampak samo majhna, zelo ozka vesla. Posebno nezadovoljen je bil Jim, ki je bil navajen ozkih, okretnih čolnov severnoameriških Indijancev. »S tem še čez reko ne bomo prišli!« je kar naravnost povedal svoje mnenje.